

STERVEN EN BEGRAVEN - HEMEL OF HEL

Germain Vandepitte

Begravingen in en rond de kerk

In de oudheid werden doden begraven buiten dorp of stad langs de wegen, zoals de via Appia te Rome.

Men had niet zoveel op met de stoffelijke resten, nog veel minder met de zielen der afgestorvenen in de nabijheid van leefkernen. Was dit zo voor de niet-kristenen, dan gold dit even goed voor de rechtgeaarde kristen mens. Later werden aparte begraafplaatsen aangelegd voor beide categorieën, maar nog altijd buiten de woonzones.

Vanaf de 5de eeuw verdween die ingesteldheid bij de kristenen en dezen zochten meer en meer om begraven te worden in de nabijheid van graven van martelaren, heiligen op wier graven een kapel of kerk was gebouwd. Deze plaatsen evolueerden tot basilieken door toeloop van bedevaarders. Koningen, geestelijken en de hooggeplaatsten die de kapel of kerk lieten bouwen, werden daar bijgezet.

De bisschoppelijke kerken in de steden deelden niet in deze rijkdom en zochten daarom met gertigheid het gebeente of tenminste een relikwie van een of ander heilig persoon te bemachtigen om ook zo bedevaarders te lokken en het begraven in hun kerk aantrekkelijker te maken. Na verloop van tijd bleek zelfs het kerkportaal een begeerlijke begraafplaats, of nog buiten tegenaan de kerkmuren. Er waren zelfs halve garen die zochten begraven te worden onder de afvoerpijp van het kerkdak.

Laten we evenwel goed verstaan, dit gebeurde ondanks het verbod van de kerkelijke overheid om overledenen bij te zetten in het kerkgebouw. Dit verbod was natuurlijk niet geldig voor koningen en geestelijken, die toch al halve heiligen waren. Dit kwam hun van rechtswege toe.

In 813 werd het verbod op het concilie van Metz nog maar eens benadrukt en steeds opnieuw tot zelfs nog op het concilie van Reims in 1683. Mocht dit verbod hier en daar per uitzondering toegepast zijn - wat te betwijfelen is - het was zeker niet in onze streken waar, vanaf de kerstening juist aangedrongen werd om de dode dichtbij te houden en in de kerk of er rondom te begraven.

Met dit alles waren de mensen van toen zeer vertrouwd met de stervenden en doden, met inbegrip van het ritueel daarrond. Doden maakten deel uit van de gemeenschap. Het kerkhof, als gewijde plaats, viel onder het asielrecht. Daar kwam men samen om handel te drijven, om te buurten en te feesten, men vond er zijn lief. Dansen deed men er ook, dit bewijzen de talrijke opmerkingen daaromtrent en het herhaalde verbod te dansen op het kerkhof. Bij ons was het zelfs de verzamelplaats voor de burgerwacht. Sommige van die toestanden komen heden nog voor in Mexico.

Sedert het bij wet verboden werd in de steden doden te begraven in en om de kerk, is langzamerhand die vertrouwdheid met dood en doden verdwenen. Zo staan we nu even ver als tien eeuwen geleden: we houden het allemaal liefst zo ver mogelijk uit de buurt.

Zoals gezegd, bleef het verbod doden in de kerk te begraven een dode letter. Maar zij die daar wilden begraven worden moesten wel een tegenprestatie leveren, die eerst schenking werd

genoemd, maar al gauw een verplichting werd. Een plaats op het kerkhof was gratis voor iedereen, ongedoopten, zelfmoordenaars en ongelovigen kwamen in de verdomhoek terecht, het heidenkerkhof. Personen dood gevonden te velde of aangespoelden uit zee, werden ter plaatse in de grond gestopt. Met personen die plotseling stierven, had men wat problemen. Dit werd zeer lange tijd als oneervol beschouwd, als een onnatuurlijk gebeuren. Men schroomde zich niet te stellen dat zoiets een straf van God was. Ook de bisschop van Mendes, Guill. Durandus wist er in de 13de eeuw niet goed weg mee. Hij schreef de schielijke dood toe aan een oordeel van God. Toch moest volgens hem het voordeel van de twijfel gelden en een kristelijke begrafenis toegestaan worden. Niet alle kerkelijke gezagdragers deelden die mening. Personen die een gewelddadige dood stierven, mochten de kerk niet binnen waar de dienst gecelebreerd werd, dit volgens het oude geloof dat menselijke sappen gewijde plaatsen ontheiligen. Vandaar dat er bij manslag in een kerk een "ces" ¹ lag en de kerk opnieuw moest worden gewijd. Dit was zo bij de moord op Karel de Goede in de St.-Donaaskerk te Brugge in 1127, maar ook te Lissewege, waar in 1539 Pieter Dimsten werd vermoord door Pieter Bolle ².

Hemel of hel?

In de 12de eeuw komen in de kerkportalen de eerste afbeeldingen van het laatste oordeel. Het was hemel of hel, geen andere keuze.

Tertullianus, kerkvader overleden ca. 222 in Carthago, leerde dat de schoot van Abraham noch de hemel, noch de hel was, maar een plaats waar de zielen der afgestorvenen het einde der tijden afwachtten, de tijd van opstanding en oordeel. Vanaf de 5de eeuw werd deze stelling verlaten en volgde het oordeel onmiddellijk op de dood: hemel of hel. Deze taferelen werden de mensen eeuwenlang opgedrongen in al hun verschrikking. Voor de zonde moest men angst hebben! De kristelijke theologie plaatste de zonde als kern van haar leerstellingen zodat ze op de duur angst kregen voor hun eigen hersenspinsels.

De gedachte van een plaats waar de zielen der afgestorvenen verblijf hielden in afwachting van de opstanding, was een zeer oud gegeven, zoals we boven aangaven. Was het de H. Augustinus niet die verklaarde dat "het vagevuur" even erg was als alle pijnen samen die men hier op aarde kon ondergaan. Het waren de "Predikheren" die er de pees op legden en zeiden dat het vagevuur even erg was als de hel, op de tijdsduur na, die men er moest verblijven. Voor hen die niet geholpen werden door "de verdiensten der H. Kerk" kon dit verblijf zich rekken tot het einde der wereld. Daarom bulderde de Jezuiet Fulvio Fontana vanaf de kensel, waren de pausen zich wel degelijk van dit feit bewust. Paus Sixtus XV, bijvoorbeeld, verleende een aflat van 11.000 jaar voor een zeker gebed tot O.L.Vrouw. En paus Gregorius XIII verleende een aflat van 74.000 jaar voor de leden van de H. Rozenkrans.

Het concilie van Lyon in 1274 proclameerde zijn geloof in de straffen van het vagevuur, opnieuw bevestigd door het concilie van Ferrara-Florence in 1438-1439 en het concilie van Trente in 1563.

De nadruk werd evenwel gelegd op de mogelijkheid van strafvermindering door gebed, het laten opdragen van H. Missen en goede werken, dit laatste vooral.

"Que l'âme s'envole du purgatoire au moment ou le dernier resonance dans le tronc!"

Vóór het vagevuur enigszins uitzicht bracht, was het hemel of hel, een verschrikkelijk gegeven, niet zozeer voor de arme drommels - die hadden al hun hel op aarde. Voor hen die geld en goed hadden verzameld, zag het er toch even anders uit. Voor uitgeleend geld mocht

¹ Ces: het schorsen van kerkelijke of maatschappelijke plechtigheden of verrichtingen. Interdict. (J. VERDAM, Middel Nederlands Woordenboek).

² L. VAN HOLLEBEKE, *Lisseweghe, son église et son Abbaye*, Brugge, 1863.

geen rente aangerekend worden; dit was woeker, doodzonde. Alle op deze manier verdiende fortuinen moesten worden teruggegeven. De vraag was alleen hoe dat kon. Dan maar schenkingen doen aan de kerk en haar instellingen. Die rijfden fortuinen binnen, tot het moment dat de kerk haar ingenomen stellingen moest opgeven, daar het alle economische leven onmogelijk maakte, zowel voor hun volgelingen en voor hen zelf.

De landman en de grootgrondbezitters hadden niet zoveel problemen als de woekeraars, bankiers en handelaars. Wat konden deze mensen in de pre-industriële periode met hun bezittingen aanvangen?

Maar eenmaal het besef van het vagevuur tot hen doordrong, kwamen ze meer en meer op de gedachte H. Missen te laten opdragen, soms in enorme aantallen, vandaar de oorsprong van de "Gregoriaanse missen". Sindsdien verminderden de schenkingen voor de armen aanzienlijk. In onze jeugd hoorden we tijdens de hoogmis het jaar door het "jaargebed" lezen door de geestelijke. Daar kwamen namen in voor van mensen die eeuwen vroeger gestorven waren, maar een jaargetijde hadden gefundeerd door een schenking van geld of landerijen. Voor dit jaargebed kon ook jaarlijkse betaald worden door de nabestaanden. Het was voor de levenden een herinnering en een aansporing deze geliefde doden met een gebed te gedenken.

Ook werd vanop de kansel mede gedeeld welke missen in de loop der week zouden opgedragen worden en ter intentie van wie en wat. Af en toe was er een jaargetijde, al of niet met "brooddeel" aan de armen. Dit brood werd na de dienst uitgereikt aan de aanwezige arme lieden door de dismeesters van het armenbestuur. Eens schoof ook het zoontje van de hoofdonderwijzer aan voor een brood. 'k Zal hem niet noemen, 't was Raymond Gobert.

Dit alles om wat inzicht te krijgen op die schenkingen en de fundatie van jaargetijden, zoals ze betiteld werden. We hebben een poging gedaan deze legaten na te trekken, voornamelijk dan deze op naam. Na deze schenkingen aan de kerk pluizen we ook "Het Renteboek van de Armen van Lisseweghe anno 1405" uit.

Enkele van die stichtingen dateren uit de 14de eeuw en de behandelde periode loop tot zowat halfweg de 16de eeuw, zonder de pretentie te hebben volledig te zijn.

Fundatiën van de Kerkfabriek van Lissewege (14de-16de eeuw) ³

A. Landerijen in Ambacht en parochie Uitkerke

	Art.	Begin ⁴	G ⁵	L ⁶	R ⁷
De heer Jacobs gaf 4 partijen zaailand	7	5e	-	1	4
	8	5e	-	-	69
	10	7e	-	1	42
	11	7e	-	-	34
Jaspar Vanden Briaerde en zijn vrouw Lenaerdine, dochter van Jacob Reyvaert, gaven voor hun jaargetijde en "wekemesse"	17	62e	-	2	61
	18	62e	-	2	36
	19	62e	1	2	39
De weduwe Jan f Rijcquaerts Adaems voor haar jaargetijde	24	64e	1	1	-

³ RAB, Kerkregister nr. 36, aangevuld met notities uit Kerkregister nr. 35 en een register uit 1578.

⁴ Van de Watering Eiesluis.

⁵ Gemeten.

⁶ Lijnen.

⁷ Roeden.

Heer Pieter Scinkele ⁸ prochiepape	25	65e	-	2	66
Willem Pieters en zijn vrouw Margriete voor hun jaargetijde	28	67e	-	2	13
Wouter Heybbrant ⁹ .	30	70e	1	1	66

B. Landerijen in Lissewege Ambacht en parochie

	Art.	Begin	G	L	R
Jan f Laureins Constantie en Mayken zijn vrouw, gaven dit samen met nog andere partijen	31	15e	-	2	40
Jan f Weyts alias Capelle voor zijn jaargetijde op St-Pauwelsdag in "lauwmaent"	42	21e	3	2	76
Loy f Jans Hughesine voor zijn dienst gemeen met de erfgenamen Jan de Corte	43	35e	-	1	10
Lamsin f Stacin Muelenaere voor zijn jaargetijde	52	35e	-	1	-
Adriaen de Gloyere, jaargetijde	60	36e	-	1	50
Jan f Lenaert Stacins en Mayken zijn vrouw	68	37e	1	-	30
Loy Huughesone gaf het land genoemd "de Craeyhoouck" ¹⁰	74	37e	-	1	60
Loy f Jans Huughesone	76	37e	-	2	06
Jan f Ghelems Craeye en zijn vrouw Anthonine fa Willem Vycnck gaven int jaar 1536 ¹¹	79	37e	2	-	-
Loy Huughesone gaf	81	37e	3	1	90
Uit artikel 84, groot 1 linie 50 roeden zijn 82 roeden verkocht aan priester Rabaut die deze teruggegeven heeft in 't jaar 1814 op conditie dat men deze 82 roeden in cijns zou geven voor 27 jaar aan deze heer ingaande oktober 1815 voor de prijs van 5 fr 80 cent per jaar. Voor memorie J. Dhondt secretaris-schatbewaarder. 1815.	84				
Jacob f Jans Weyts en Cristine zijn vrouw gaven 85 in 1540 voor hun jaargetijde 2 G 2 L 24 R uit een partij van 4 G 2 L 25 R "canoninckland" gemeen met de kerk van Dudzele ¹² .	85	38e	2	2	24
Pieter Vandenbussche, jaargetijde	90	38e	1	-	25
Pieter f Pieter Constancie	92	40e	-	1	50
Jan de Quarenboter en zijn vrouw	97	42e	1	-	57
Antheunis Devlieghers en Kateline zijn vrouw	98	42e	3	1	-
Jan de bastaerd van Wulfsberghe	99	42e	1	1	74
Naamloos. Gegeven ten dienste van de St-Katelijnemesse van Lissewege	104	44e	0	1	50
Claeys f Pieter Aernouts. Jaargetijde	109	44e	1	-	39

⁸ Scynkele.

⁹ Dit land is doorsneden door de spoorweg naar Blankenberge.

¹⁰ Volgens fundatieboek pastoor Ampe gekomen van Jacop Reyvaert.

¹¹ Dit was de Craeyhouck.

¹² Pastoor Ampe geeft op dat dit stuk verkocht is tijdens de Franse Republiek op die 82 roeden na, van Priester Rabaut. zie art. 84.

Loy Huughesone	111	44e	1	-	06
Claeys Bollijn om daarmee de Jesusmesse te doene waarschijnlijk de onvolledige stichtingsakte in reg. van de Armendis Liss. 1405, p. 175. 12 sporkel 1442	112	44e	1	-	44
Doorstreept artikel. De weduwe Joos vanden Beckene ter cause van de "wassestalle" in de kercke, een huis en 13	115	44e	-	-	33
Een artikel 116 staat in een register uit 1506 belast met een jaargetijde voor Loy Boudins.	116	44e	-	1	08
Pieter Dhamere gaf	123	46e	-	1	-
Pieter f Rycquaerts Bollins	124	46e	-	2	50
Victor Inmaerts	126	47e	-	-	57
Jaargetijde voor de eerste vrouw van Jan Neyts op de oktaaf van het H. Sacrament ¹⁴ .	133	47e	1	-	80
Jan Constantie	144	49e	1	-	62
Jan f Laureins Constantie voor jaargetijde	145	49e	-	-	82
Jacob f Jacob vanden Beckene en Lucije zijn vrouw. Jaargetijde met "deling" ten dissche.	155	50e	1	2	36
Cristaen de Cloyere, jaargetijde op Sint-Thomaesdach in de kerstdaen.	165	51e	1	-	-
Jan f Laureins Constantie. Jaargetijde	168	52e	-	1	23 1/2
Jacob Reyvaert, fundatie	174	53e	-	2	70
Jaspar vanden Briaerde en Lenaerdine zijn vrouw	187	55e	2	1	58
Dit land gaf Jan van Wulfsberghe en zijn vrouw "ende heet Tricx" Reg. 35 blz. 38v (Kerk Liss).		55e		5	8
Claeys f Pieter Aernouts en zijn vrouw. Jaargetijde op St-Antheunisdach.	208	56e	1	2	85
Jaspar vanden Briaerde en Lenaerdine van hun fundatie	209	57e	2	2	-
	210				
De kinderen van Jan f Jacobs vande Weerde voor hun jaargetijde op St-Jacobs - en Sint-Christoffeldagen.	214	59e	1	-	-
Tannekin van Schouden, jaargetijde op St-Lievensdag.	254	27e	1	-	12
Land in Heist					
Tannekin van Schouden id.	255	27e	-	1	88
Tannekin van Schouden id.	257	30e	-	2	50
Jaspar vanden Briaerde en Lenaerdine fundatie in Liss Ambacht en prochie	286	89e	6	2	76
Jan f Cornelis Beilz in Watering Reig. ¹⁵	-	64e	-	1	20

- In de kerkrekeningen van Lissewege voor de jaren 1613-1614-1615 komen verwijzingen voor naar de verkoop van eigendommen waarvan de opbrengst moest dienen voor het herstel van de kerk. Het waren veel afgelegen perceeltjes: 8 L 17 roeden in de Wat. Reigarsvliet, nl. in het 10e, 16e, 54e, 60e, 61e, 62e en 65e begin. Ook 1 L 22 rN werden verkocht in de Wat. Eiesluis, nl. in het 30e, 31e 32e en 33e begin.

¹³ De wassestalle: dat es de oncost van de keirse die up den marber pilare gestelt wort in den choor om 't ansteken ad magnificat.

¹⁴ Nota: geheel verkocht in 1900 voor de haven. Kapitaal opbrengst te bewaren voor fundatie.

¹⁵ Verkocht in 1613-1615.

- Tijdens de Franse Revolutie werden heel wat gronden aangeslagen en verkocht. Ruw geschat een 65-tal artikelen voor een totaal van ± 70 gemeten. Een 5-tal gemeten zijn ook onteigend voor aanleg van de haven van Zeebrugge en het Boudewijnkanaal.

- De kerkfabriek van Lissewege bezat ook een klein hoevetje te Koolkerke-Dudzele nabij "Cruusabeele", groot 7 G 67 Rn.

- Belangrijker was het bezit in de "Polder van Maldegem" parochie Lapscheure waar ze een hofstede van 77 G 2 L 18 Rn had liggen. Deze hofstede was belast, eensdeels met "de Capellerente en capoenrente" of "de rente van de heer van Bonem en de capoenrente". Als uitpacht bij de hofstede lagen er nog 8 G 4 Rn land in de parochie Heile. In 1614 werden deze landerijen opnieuw "belegert" door de landmeter Florent Marissien. Hoe de beide hofsteden in bezit kwamen van de kerk is voorlopig nog niet uit te maken. Wel werd er reeds gewag van gemaakt in de leggers van begin 1500.

Erfelijke renten die de kerk van Lissewege toebehoorden.

	art	Begin	Lib.	S.	P. par
1. Lissewege Ambacht en Parochie:					
- bezet op huizen, land en hofstede met boomgaard. Dit gaf Jan Zeghers vander Onderdaele en Eylzoete zijn vrouw. Een mis elke St.-Clemensdag. Die de mis celebreert krijgt 2 S 6 penn. par. De koster kreeg 2 penn. par. Terwijl er voor 4 penn. par was moest gebrand worden ¹⁶	23	54e Eie.	-	13	-
- bezet op 2 lijnen land uit de fundatie van Jasper vanden Briaerde en Lenaerdine.	54	38e Eie.	2	-	-
- bezet op 1 linie land. Dit gaf Ampluene de vrouw van Ricquaert f Andries Muenicx.	89	51e Eie.	-	12	-
- bezet op 5 gemeten land voor de eeuwige jaargetijde van Lenaert f Pieter vanden Beckene telkens op St.-Thomaesdag den 3n hoymaent.	100	52e Eie.	3	-	-
2. In Oostkerke Ambacht en Parochie:					
- bezet op 3 gemeten land gegeven door Jacob van Dudzele	142	-	-	2	11
3. Vladslo Ambacht Parochie Schoore:					
- bezet op 9 G. land. Komt uit de fundatie van Lenaert vanden Beckene. Rentebrief van 30 april 1513. Elke 24e dag van augustus.	144	-	17	2	-

¹⁶ Waslicht was evenveel waard als een gebed.

Losrenten toebehorende de Kerk van Lissewege.

	art.	Lib.	Schell.	Penn. par s jaars
- De prelaat vander Doest, jaarlijks de penning achttien bezet op 94 G - land nl. de vijftig gemeten en de Muenicke moere Deze gaf Jacob Reyvaert "totte ghetijden"	146	120	-	-
In Heist:				
- eveneens de schenking Jac. Reyvaert bezet op 23 G land.	147	8	8	-
In Oostkamp:				
- Gekocht met de penningen van de schenking Hr Jan Heyns en m.a. bezet op de goederen van Mer. Jooris Lanchals, Ridder, heer van Olsene, de penning 20 op elke maand mei en bezet op diens goederen te Inchoutte binnen de parochie "Oorscamp" groot 230 G.	148	60	-	-
In een ander register lezen we: Jaargetijde van Hr Jan Heyns en Hr Aernouts ¹⁷ e.m.a. Deze losrente is "ghelost ende ghequeten" in handen van de pastoors en kerkmeesters door de weduwe en erfgenamen van Mr Max Barte over den Heere. 13 sporcle 1616.				
In Lissewege: Ingelbrecht Reyvaert ghelt telcken kerstmesse in losrenten den penninck twintich, bezet op 6 G 1 L 54 Rn land, vettegars, int 57e begin Eiesluis. In daten 1521. Lectum ende gheteckent H ^c Baltijn Heinric Baltijn.				

Heiligen en hun instellingen te Lissewege

I. Het O.Vrouwe-altaar en O.L.Vrouw-mis

Zal een van de oudste "kapellen" zijn uit de kerk, daar deze aan O.L.V. Visitatie was toegewijd. Het was een zeer rijke kapel in eigen beheer.

Rtbk. Armen Liss. 1405. p 64 en 154

- ... gaf Gillis de Moor en Tanne zijn wijf voor hun jaargetijde cje moest gecelebreerd worden aan het O.Vrouwen-outaer, op de dichtsbijde zondag na Sacramentsdag. (11 juni).

¹⁷ reg. 35 f° 44 r°: 2 schell. par. tsiaers losrente telcken St-Niclaisdaghe de kerke ghegheven bij wijle Heer Jan Aernouts, prochiepape.

2. St.-Elooialtaar en St.-Eloois

Hier moeten we verwijzen naar M.English: Op beevaart naar O.L.Vr.van Liss Op p 9 vinden we dat hem een altaar was gewijd in het zuidelijk zijkoor samen met St.-Jakob. melding wordt gemaakt van een "*wekelijkse St-Eloysmesse*" Kab.1625~1626.

3. St.-Katelijne-altaar en St.-Katelijne-mis

Rtbk. Armen Liss.1405 p 53 en 160.

Jaargetijde van de familie Kariool op "*St-Jansdach na St-Stevensdach*" opgedragen aan het "*St-Katelen-outaer met drie keirsen*"... KaL. red.35 p 31/32, art.104:

- 1/2 gemet land verkocht in de Franse Revolutie

... *in Liss. NNO van de kerk, 44e begin Eieshuis, aan de NW.zijde van de watergang die van Lissewege naar Beukemare-molen loopt ... gegeven ten dienste van St-Kateleene-messe in Liss....* (Cornelis Christiaens leen)

4. De Jesus-mis

enige vermelding in: Rtbk. Armen Liss.1405, p 175 en KaL. reg.36, p 35, art.112.

... *gegeven door Claeys Bollijn aan de kerke omme de Jesus-messe mede te doene.*

5. St.-Jacob-altaar

Rtbk. Armen Liss.1405, p 65.

Marië f Gillis Moors (de Moor) ... doen haar jaargetijde 's zondags na O..Vrouwendag (Lichtmis) (2 februari) aan "het St.-Jacobs-outaer"....

St.-Jacobs-gilde

KaL. reg.36 p 285, art.2 renten.

Hr. Jacob Creke over Mr Mathijs vanden Riviere bezet op zijn huis en hofstede groot 22 rn de herbergde genaamd 11 Spaegnen, 45e begin Eie.

NW bij de kerk de straat aan de noordzijde en het oosteinde, nu aan St.-Jacobsgilde

RAB, Br.Vrije reg.12677 f° 94 v°.

De gilde van St.-Jacobs in Liss. geldt jaerlijcx art.2. een huys ende herbergde ghenaeht Spaignen

RAB, Br.Vrije staat van goed, 2e reeks nr 9585 (1737):

Frans Vandepitte lid van St.-Jacobsgilde en St.-Sebastiaensgilde.

St.-Jacobshuis

RAB, Br.Vrije, staat van goed, 3e reeks nr 1984, (1620)

..Joris Rombout weert in het St.-Jacobshuis.

RAB, Gemeentearch.Liss. nr lbis: 20.8.1828,

armbestuur langdurige cijnsacht, 99 jaar, huis groot 0.03.24 ellen gelegen op de plaats, pacht 45 fl. of 86,77 fr. (voor school)

RAB, GaL. nr 13. Onderwijs, cijnsacht.

RAB, GaL. notulen Gemeenteraad 10.2.1869.

Aankoop St.-Jacobshuis voor 2500

Kad. plan.nr 851 -852. SB.

De Flou XIV .653. Huis in Liss. St.-Jacobshuis. Carte v.d.Maelen 1850, Carte Guerre 1876.

St.-Jacobsmis

Rtbk. armen Liss.1405: p 45:

... gaf Jacob f Willem van Dudzele de kerke van Liss.O.Vrouwe messe in Liss. de armen van Liss en de St.-Jacobsmesse in Liss

RAB, Fonds Sanders 123. - 47e begin art.142.

29.12.1824. *Wat de goederen voortijds toebehoord hebbende de schutters onder de naam van Gilde van Sinte Sebastiaen binnen deze gemeente verkocht zijn geweest door het Franse Gouvernement en dat er heden geene goederen meer binnen de gemeente zijn.*

Toponiemen

1. Buekemare Molen:

Rtbk. Armen Liss. 1405, p 27- 106:

- bezet op 1 G 10 En land NO van de kerk west van Buekemare muelne ant waeterscip tussen Margriete f Pieter Bonins land aan de noordzijde en Jans f Pieter Beys land aan de zuidzijde.

idem p 30 :

- bezet op 2 lijnen land ambacht en parochie Liss. NO van de kerk tussche tmuelne stic van Buekemare muelne an de west zide....

idem p 132 :

- bezet op 1 L land liggende in de parochie Liss.NO van de kerk, Oost van Buekemaer moelne met het westeinde aan de heerweg tussen de erfgenamen van Jan f Robrechts land aan de westzijde en de waterman aan de oostzijde en het noordeinde aan de kerkebrugge.

2. Jan Brantins molen (Koudekerke)

Rtbk. Armen Liss. 1405, p 32.

- bezet op 1 G land in de parochie Coudekerke ONO van de kerk buiten-dijks tussen Lamsins Maets land van de ene kant en Jacops f Riquaerts f Jans kinderen land aan de andere zijde en de dijk waar de weduwe Jan Brantins muelne op staat aan het zuideinde.

idem p 64.

- Christiaen Baudeloot pacht van de kerk van Liss. en van de armen van Liss. 2 L 90 Rn land in Coudekerke NO van de kerk en NO van Jans Brantins muelne.

Bibliografie

ARIES, PH., *Het uur van onze dood. Duizend jaar sterven en begraven, rouwen, gedenken*, Amsterdam-Brussel, 1987.

DELUMEAU, J., *La peur en occident*, 1978.

DELUMEAU, J., *La pêche et la peur*, 1983.

DELUMEAU, J., *Rassurer et protéger. Le sentiment de sécurité dans l'Occident d'autrefois*, 1984.

FAVIER, J., *In de naam van God en des gewins*, Amsterdam, 1990.

GREILSAMMER, M., *Een pand voor het paradijs. Leven en zelfbeeld van Lowijs Porquin Piëmontees zakenman in de XVIIe eeuwse Nederlanden*, Tielt, 1989.

LE GOFF, J., *De woekeraar en de hel. Economie en religie in de middeleeuwen*, 1984.

LE GOFF, J., *De cultuur van middeleeuws Europa*, Amsterdam, 1987.

ORIGO, I., *De koopman van Prato*, Amsterdam, 1986.

PLEIJ, H., *De sneeuwpoppen van 1511. Stadscultuur in de late middeleeuwen*, Amsterdam-Leuven, 1988.